

STORTINGET

Innst. 359 S

(2018–2019)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Prop. 103 S (2018–2019)

Innstilling fra justiskomiteen om Samtykke til inngåelse av avtale av 4. september 2018 mellom Norge og Sverige om gjensidig bistand mellom politiets spesielle innsatsenheter i krisesituasjoner

Til Stortinget

Sammendrag

Regjeringen legger i proposisjonen frem forslag om samtykke til inngåelse av avtale mellom Norge og Sverige om gjensidig bistand mellom politiets spesielle innsatsenheter i krisesituasjoner, undertegnet i Stockholm 4. september 2018.

Avtalen legger til rette for gjensidig bistand mellom de to lands spesielle innsatsenheter i situasjoner hvor det er alvorlig og direkte fysisk trussel mot person, eiendom, infrastruktur eller institusjoner, spesielt ved terrorhendelser, gisseltaking, kapring og lignende grov kriminalitet.

De spesielle innsatsenheter er definert til å være politiets nasjonale beredskapsressurser, som normalt vil være beredskapstroppen, helikoptertjenesten, bombetjenesten, krise- og gisselforhandlertjenesten samt taktisk og teknisk spaning. Tilsvarende gjelder for svensk side.

Dette kan for eksempel være i situasjoner hvor kri-
sehåndteringen strekker ut i tid, eller det har oppstått flere situasjoner som må håndteres parallelt, og norsk politi selv ikke har tilstrekkelige ressurser til å håndtere disse.

Det er allerede i dag et nært politisamarbeid mellom de nordiske land, basert på den nordiske politisam-

arbeidsavtalen og Schengen-samarbeidet, men eksisterende samarbeid dekker ikke denne typen hendelser. Prüm-avtalen, selv om den formelt ikke har trådt i kraft, legger også til rette for et styrket samarbeid over landegrensene, spesielt i kampen mot terrorisme og grenseoverskridende kriminalitet, men da ved utveksling av opplysninger mellom myndigheter som har ansvar for å forebygge og etterforske straffbare forhold.

Avtalen anses å være en sak av særlig stor viktighet. Stortingets samtykke til inngåelse er derfor nødvendig i medhold av Grunnloven § 26 annet ledd.

Departementets vurdering

Det er politiet som er ansvarlig for håndtering av alvorlige kriser og hendelser i Norge, og det er avgjørende å ha tilstrekkelige politisære ressurser til å håndtere krisesituasjoner. Norsk politi har begrensede ressurser og kapasiteter på området. Dersom en situasjon strekker ut i tid eller øker i omfang, eventuelt om det skulle skje flere angrep på ulike steder, er det av vesentlig betydning å ha adgang og mulighet til å få bistand fra nærliggende lands spesielle innsatsenheter.

Denne avtalen vil ikke ha innvirkning på Forsvarets bistand til politiet. Forsvarets bistand til politiet er viktig og vil tidvis være avgjørende for hendelsehåndtering av alvorlige krisesituasjoner.

En svensk enhet som bistår norsk politi, vil alltid operere under norsk kommando og under norske regler. Avtalen innebærer således ikke at det avgis noen form for suverenitet. Ved en bistandsoperasjon vil de svenske enhetene ved behov tildeles begrenset politimyndighet etter politiloven § 20 a, jf. § 20 tredje ledd.

Den geografiske nærheten, språkforståelsen og tilnærmet like arbeidsmetoder tilsier at Sverige er det landet som det er mest aktuelt å samarbeide med. Sett i lys

av de terrorhendelsene som har vært gjennomført i Europa de siste årene, og den terrortrusselen Norge står overfor i dag, er det viktig med et godt samarbeid med Sverige. En bilateral avtale på dette området vil kunne gi en reell mulighet til å kunne få bistand fra politiets spesielle innsatsenheter i Sverige i de situasjoner som er nevnt, og vil redusere sårbarheten dersom terroren skulle ramme igjen. Det er viktig at Norge også kan bistå Sverige i tilsvarende situasjoner dersom det skulle være aktuelt.

Politiets spesielle innsatsenheter i Norge og Sverige trener regelmessig sammen både bilateralt og gjennom EU-nettverket Atlas, etablert ved rådsbeslutning av 23. juni 2008 (Atlas-beslutningen). Dette er et samarbeid mellom spesielle innsatsstyrker, som inkluderer seminarer, studier, utveksling av materiell og felles øvelser. Land som ikke er medlem av EU, kan få observatørstatus. Norge har hatt observatørstatus i Atlas-nettverket siden 2006.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Det må påregnes kostnader til opphold for innlånt tjenestepersonell i forbindelse med reell hendelsehåndtering og i forbindelse med øvelser og trening. Kostnader knyttet til gjennomføring av avtalen dekkes innenfor politiets ordinære rammer.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Bøhler, lederen Lene Vågslid og Maria Aasen-Svensrud, fra Høyre, Ingunn Foss, Peter Frølich og Frida Melvær, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati og Solveig Horne, fra Senterpartiet, Geir Inge Lien og Emilie Enger Mehl, og fra Sosialistisk Venstreparti, Marian Abdi Hussein, viser til Prop. 103 S (2018–2019) Samtykke til inngåelse av avtale av 4. september 2018 mellom Norge og Sverige om gjensidig bistand mellom politiets spesielle innsatsenheter i krisesituasjoner. Regjeringen ber i denne proposisjonen om Stortingets samtykke til å inngå denne avtalen.

Komiteen registrerer at avtalen legger til rette for gjensidig bistand mellom de to lands spesielle innsatsenheter i situasjoner hvor det er alvorlig og direkte fysisk trussel mot person, eiendom, infrastruktur eller institusjoner, spesielt ved terrorhendelser, gisseltaking, kapring og lignende grov kriminalitet. Komiteen viser til at dette for eksempel kan være i situasjoner hvor krisehåndteringen strekker ut i tid, eller det har oppstått flere situasjoner som må håndteres parallelt, og norsk politi ikke selv har tilstrekkelige ressurser til å håndtere disse.

Komiteen merker seg videre at det allerede i dag er et nært politisamarbeid mellom de nordiske land, basert på den nordiske politisamarbeidsavtalen og Schengen-samarbeidet, men at eksisterende samarbeid ikke dekker denne typen hendelser. Til tross for at den ikke har formelt trådt i kraft, legger også Prüm-avtalen til rette for et styrket samarbeid over landegrensene, spesielt i kampen mot terrorisme og grenseoverskridende kriminalitet, men da ved utveksling av opplysninger mellom myndigheter som har ansvar for å forebygge og etterforske straffbare forhold.

Komiteen viser til at de spesielle innsatsenheter er definert til å være politiets nasjonale beredskapsressurser, som normalt vil være beredskapstroppen, helikoptertjenesten, krise- og gisselforhandlertjenesten samt taktisk og teknisk spaning. Komiteen viser også til at tilsvarende gjelder for svensk side.

Komiteen merker seg at den endelige avgjørelsen om hvorvidt det skal avgis tjenestepersonell til Sverige, eller om det skal tas inn tjenestepersonell fra Sverige, legges til Justis- og beredskapsdepartementet. Komiteen registrerer også at innlånt tjenestepersonell ikke kan gå ut over de fullmakter de har i hjemstaten, selv om vertsstaten gir sitt eget tjenestepersonell videre fullmakter. Tilsvarende kan innlånt tjenestepersonell ikke benytte hjemstatens fullmakter dersom disse er bredere enn vertsstatens fullmakter.

Komiteen viser til at det er politiet som er ansvarlig for håndteringen av alvorlige kriser og hendelser i Norge, og at det er avgjørende å ha tilstrekkelig polisieressurser til å håndtere krisesituasjoner. Norsk politi har imidlertid begrensede ressurser og kapasitet på området, og dersom en situasjon strekker ut i tid eller øker i omfang, eventuelt om det skulle skje angrep på flere ulike steder samtidig, er det av vesentlig betydning å ha adgang og mulighet til å få bistand fra nærliggende lands spesielle innsatsenheter. Denne avtalen vil ikke ha innvirkning på Forsvarets bistand til politiet. Forsvarets bistand til politiet er viktig og vil tidvis være avgjørende for hendelsehåndtering av alvorlige krisesituasjoner.

Komiteen presiserer at en svensk enhet som bistår norsk politi, alltid vil operere under norsk kommando og under norske regler. Denne avtalen innebærer dermed ikke at det avgis noen form for suverenitet, og ved en eventuell bistandsoperasjon vil de svenske enhetene ved behov tildeles begrenset politimyndighet etter politiloven § 20 a, jf. § 20 tredje ledd.

Komiteen viser særlig til at avtalen anses å være en sak av særlig stor viktighet, og at Stortingets samtykke til derfor er nødvendig i medhold av Grunnloven § 26 annet ledd.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil påpeke viktigheten av at et politisamar-

beid mellom Norge og Sverige, med ulike våpeninstrukser for politiet, ikke skal føre til økt bevæpning og senket terskel for våpenbruk for politiet i Norge.

De t t e m e d l e m understreker derfor forpliktelsen knyttet til artikkel 5 i avtalen, om at:

«Innlånte tjenestepersoner som inngår i en spesiell innsatsenhet i vertsstaten, skal utføre de tiltak som er nødvendig for å yte den bistanden som er avtalt, herunder om nødvendig med bruk av maktmiddel og våpen. De skal operere i overensstemmelse med lover og regler i vertsstaten og i samsvar med sine fullmakter i henhold til sin stats nasjonale lovgivning.»

Dette innebærer at innlånt tjenestepersonell fra Sverige til Norge må forholde seg til norske myndigheters våpeninstrukser. Tilsvarende kan ikke utlånt norsk politi til Sverige bli beordret av svenske myndigheter til våpenbruk som strider med våpeninstruks definert for norsk politi.

På denne bakgrunn fremmer d e t t e m e d l e m følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om å komme til Stortinget med en årlig rapport om bevæpningstillatelser gitt både til innlånt og utlånt personell som et resultat av avtale av 4. september 2018 mellom Norge og Sverige om gjensidig bistand mellom politiets spesielle innsatsenheter i krisesituasjoner.»

Uttalelse fra utenriks- og forsvarskomiteen

Justiskomiteen sendte utkast til innstilling til utenriks- og forsvarskomiteen 21. mai 2019. Utenriks- og forsvarskomiteen opplyste i brev av 3. juni 2019 at den sluttet seg til innstillingen og ikke hadde ytterligere merknader.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen om å komme til Stortinget med en årlig rapport om bevæpningstillatelser gitt både til innlånt og utlånt personell som et resultat av avtale av 4. september 2018 mellom Norge og Sverige om gjensidig bistand mellom politiets spesielle innsatsenheter i krisesituasjoner.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råder Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

Stortinget samtykker til inngåelse av avtale av 4. september 2018 mellom Norge og Sverige om gjensidig bistand mellom politiets spesielle innsatsenheter i krisesituasjoner.

Oslo, i justiskomiteen, den 4. juni 2019

Lene Vågslid

leder

Solveig Horne

ordfører

